

Ο ΦΟΡΟΣ ΚΥΚΛΟΥ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Τοῦ κ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ Α. ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Καθηγητοῦ τῆς Α.Σ.Ο.Ε.Ε.

1. Εἰσαγωγή

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπεβλήθη ἐν Ἑλλάδι διὰ τοῦ Νόμου 5822/1933, ὁ ὁποῖος ἀντικατεστάθη ἀργότερον ὑπὸ τοῦ Α.Ν. 660/1937. Ὁ τελευταῖος οὗτος Νόμος, τροποποιηθεὶς καὶ συμπληρωθεὶς διὰ σειρᾶς ἐτέρων διατάξεων, ἰσχύει καὶ σήμερον.

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀποτελεῖ τὸν κυριώτερον ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως ἐσόδων, μετὰ τὸ χαρτόσημον, ἔμμεσον φόρον ἐπὶ τῆς δαπάνης εἰς τὴν Χώραν μας. Λαμβανομένης δὲ ὑπ' ὄψιν τῆς εὐρύτητος τῆς βάσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐπιβάλλεται, εἶναι ἐπόμενονον νὰ ἀσκήσῃ οὗτος οὐσιώδεις ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μας. Παρὰ ταῦτα, ἐλάχιστα ἔχουν γραφῆ σχετικῶς πρὸς τὰς οἰκονομικὰς καὶ κοινωνικὰς ἐπιπτώσεις τοῦ φόρου τούτου¹.

Εἰς τὴν παρούσαν ἐργασίαν μας θὰ ἐξετάσωμεν δι' ὀλίγων τὴν διάρθρωσιν τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ὡς καὶ ὠρισμένας ἐκ τῶν κυριωτέρων οἰκονομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἐπιδράσεων αὐτοῦ. Εἰδικώτερον θὰ ἀσχοληθῶμεν μὲ τὰς ἐπιδράσεις τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν πόρων τῆς οἰκονομίας, ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν τῆς Χώρας μας.

2. Γενικὰ περὶ τοῦ Φόρου Κύκλου Ἐργασιῶν

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπιβάλλεται²: (1) ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων ἐσόδων τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν προερχομένων ἐκ τῆς

1. Βλέπε σχετικῶς, Εἰσηγήσεις ἐπὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Φορολογικοῦ Ἐυστητήματος, ΚΕΠΕ 1967, σελ. 61-85. Ἀνάλυσιν τῆς σχετικῆς νομοθεσίας βλέπε ἐπίσης εἰς Νικολάου Χρ. Τότση, Ὁ Φόρος ἐπὶ τοῦ Κύκλου Ἐργασιῶν, Πάμισος, Ἀθήναι 1972.

2. Βλέπε Α.Ν. 660/1937, ἄρθρον I, εἰς: Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Φόρος Κύκλου Ἐργασιῶν καὶ Ἄλλοι Φόροι Καταναλώσεως, Διοικητικὴ Κωδικοποίησις καὶ Συλλογὴ Ἰσχυουσῶν Διατάξεων, Ἀθήναι 1973, σελ. 13. Βλέπε ἐπίσης, Ἀναλυτικὴ Ἐκθεσις τῶν Ἐσόδων Προϋπολογισμοῦ 1973, Τόμος III τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

πωλήσεως προϊόντων τῆς ἰδίας αὐτῶν παραγωγῆς· (ii) ἐπὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς εἰσαγομένων ἀγαθῶν καὶ (iii) ἐπὶ τῶν ἀκαθάριστων ἐσόδων ὀρισμένων ἐπιχειρήσεων παροχῆς ὑπηρεσιῶν, ὡς τῶν τραπεζικῶν, τῶν μεταφορικῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἐπιχειρήσεων παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ φωταερίου, τοῦ Ὁργανισμοῦ Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, τῶν ἐπιχειρήσεων ἐκμεταλλεύσεως κινηματογραφικῶν ταινιῶν, τῶν ἐπιχειρήσεων ἐμφιαλώσεως ἰαματικῶν ὑδάτων, τῶν ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ψύχους, τῶν διαφημιστικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ἐπιχειρήσεων ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως αὐτοκινήτων, τῶν ἐπιχειρήσεων γυναικείων κομμώσεων καὶ ἰνστιτούτων καλλονῆς καὶ τῶν ξενοδοχειακῶν ἐπιχειρήσεων³.

Ὡς βάση διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ φόρου, προκείμενον περὶ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, λαμβάνονται τὰ πραγματοποιούμενα ὑπ' αὐτῶν ἀκαθάριστα ἔσοδα ἐκ τῆς πωλήσεως προϊόντων παραγομένων ὑπὸ τῶν ἰδίων, μετ' ἀφαίρεσιν τοῦ τυχόν ἐνσωματωμένου εἰς τὸ τίμημα πωλήσεως φόρου κύκλου ἐργασιῶν⁴. Ἐκ τῶν ἀκαθάριστων ἐσόδων τῆς ἐπιχειρήσεως ὅμως ἐκπίπτει ἡ ἀξία τῶν πρώτων ὑλῶν, ἐφ' ὅσον αὐταὶ ἔχουν ἤδη ὑποβληθῆ εἰς τὸν φόρον, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ διπλῆ φορολογία τῶν ἐν λόγῳ ὑλῶν. Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων ἐπομένως ἀποτελεῖ μίαν ἰδιάζουσαν μορφήν τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς προστιθεμένης ἀξίας, ὁ ὁποῖος εἰσῆχθη τελευταίως εἰς τὴν ΕΟΚ καὶ πιθανώτατα θὰ εἰσαχθῆ συντόμως καὶ εἰς τὴν Χώραν μας⁵.

Προκείμενον περὶ εἰσαγομένων ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀγαθῶν, ὡς βάση διὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦ φόρου λαμβάνεται ἡ τιμὴ χονδρικῆς πωλήσεως τούτων εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν, ἐξευρισκομένη διὰ τῆς ἀθροίσεως τῶν κάτωθι στοιχείων⁶: (i) τῆς δασμολογητέας ἀξίας ἤτοι τῆς ἀξίας CIF, ἐφ' ὅσον κρίνεται πραγματικῆ ὑπὸ τῶν τελωνειακῶν ἀρχῶν· (ii) τῶν εἰσαγωγικῶν δασμῶν, τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ δασμολογίου διὰ προϊόντα εἰσαγόμενα ἐκ χωρῶν τρίτων πρὸς τὴν σύνδεσιν Ἑλλάδος - ΕΟΚ· (iii) παντὸς ἐτέρου φόρου, τέλους, δικαιώματος ἢ εἰσφορᾶς, πλὴν τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν εἰσπραττομένων κατὰ τὴν εἰσαγωγήν· καὶ (iv) ἐνὸς ποσοστοῦ προσαυξήσεως τῶν ὡς ἄνω συντελεστῶν καθοριζομένου δι' ἕκαστον εἶδος ἢ κατηγορίαν εἰδῶν δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἐντὸς ὁρίων (20 % κατώτερον καὶ 60 % ἀνώτερον) προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ Νόμου. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀντιπροσωπεύει τὸ σύνολον τῶν ἐξόδων καὶ λοιπῶν χρηματικῶν ἐπιβαρύνσεων τῶν εἰσαγομένων εἰδῶν μέχρι τῆς ἀποθήκης τοῦ χονδρεμπόρου, περιλαμβανομένου καὶ τοῦ μικτοῦ κέρδους αὐτοῦ.

3. Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπεξετάθη προσφάτως διὰ τοῦ Ν. 12/1975 καὶ περιέλαβε καὶ τινὰς εἰσέτι ἐπιχειρήσεις παροχῆς ὑπηρεσιῶν. Βλέπε ἄρθρα 45 καὶ 46 τοῦ Ν. 12/1975 «Περὶ τροποποιήσεως καὶ συμπληρώσεως φορολογικῶν καὶ ἄλλων τινῶν συναφῶν διατάξεων».

4. Βλέπε Α.Ν. 660/1937, ἄρθρον 2.

5. Ἀνάλυσιν τῶν ἐπιδράσεων τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ φόρου τούτου εἰς τὴν Ἑλλάδα, βλέπε εἰς: Θεοδώρου Α. Γεωργακοπούλου, «Οἰκονομικαὶ Ἐπιδράσεις τῆς Ὑποκαταστάσεως μεταξὺ δύο φόρων: Ὁ φόρος ἐπὶ τῆς Προστιθεμένης Ἀξίας εἰς τὴν Ἑλλάδα», ΚΕΠΕ, 1975.

6. Βλέπε Α.Ν. 660/1937 ἄρθρον 11.

Τέλος, προκειμένου, περί τῶν ἐπιχειρήσεων παροχῆς ὑπηρεσιῶν, τῶν ὑποκειμένων εἰς τὸν φόρον, ὡς βάσις διὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ φόρου λογίζονται τὰ ἀκαθάριστα ἔσοδα αὐτῶν, ὡς ταῦτα καθορίζονται ὑπὸ τοῦ οἰκείου Νόμου⁷. Οὕτως, (α) ἐπὶ τραπεζικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς ἀκαθάριστα ἔσοδα, ὑποκείμενα εἰς τὸν φόρον, λογίζονται οἱ προκύπτοντες ἐν Ἑλλάδι τόκοι, αἱ προμήθειαι, αἱ μεσιτεῖαι καὶ τὰ πάσης φύσεως εἰσοδήματα καὶ αἱ ὠφέλειαι ἄνευ ἐκπτώσεώς τινος. (β) Ἐπὶ τῶν μεταφορικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς τὸν φόρον ὑπόκεινται τὸ ἀντίτιμον μεταφορᾶς προσώπων ἐντὸς τῆς χώρας καὶ τὸ ἀντίτιμον διατροφῆς αὐτῶν, ἐφ' ἑξαετίας καὶ τὰ πάσης φύσεως εἰσοδήματα καὶ αἱ ὠφέλειαι ἄνευ ἐκπτώσεώς τινος. (γ) Ἐπὶ ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ βάσις τοῦ φόρου εἶναι διάφορος διὰ τὰς ἡμεδαπὰς καὶ τὰς ἄλλοδαπὰς ἐπιχειρήσεις. Προκειμένου περὶ ἡμεδαπῶν ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, ὁ φόρος ἐπιβάλλεται ἐπὶ τῶν κτωμένων ὑπ' αὐτῶν ἀσφαλιστρῶν καὶ δικαιωμάτων πάσης φύσεως ἐκ συμβάσεων ἀσφαλειῶν ζωῆς, συναπτομένων μετὰ προσώπων κατοικούντων καὶ διαμενόντων ἐν Ἑλλάδι, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκ συμβάσεων τῶν λοιπῶν κλάδων, ἐφ' ὅσον οἱ καλυπτόμενοι κίνδυνοι ἀφοροῦν εἰς ἀντικείμενα εὐρισκόμενα ἐν Ἑλλάδι⁸. Προκειμένου περὶ ἄλλοδαπῶν ἀσφαλιστικῶν ἐπιχειρήσεων, ὡς βάσις διὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ φόρου λαμβάνονται τὰ ἀσφαλιστρά καὶ δικαιώματα ἐξ ἀσφαλειῶν ὅλων τῶν κλάδων τῶν ἐν Ἑλλάδι κατοικούντων ἢ διαμενόντων πελατῶν. (δ) Ἐπὶ ἐπιχειρήσεων παροχῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ φωταερίου, ὡς ἀκαθάριστα ἔσοδα λογίζονται τὸ ἀντίτιμον τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἢ τοῦ φωταερίου. Εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἀντίτιμον περιλαμβάνεται καὶ πᾶν ἕτερον ποσὸν χρεούμενον ἰδιαίτερος ἐπὶ τοῦ τιμολογίου καὶ βαρῦνον τὸν καταναλωτὴν, ἐφ' ὅσον προέρχεται ἐκ τῆς κυρίας δραστηριότητος τῆς ἐπιχειρήσεως. (ε) Προκειμένου περὶ τοῦ Ὄργανισμοῦ Τηλεπικοινωνιῶν Ἑλλάδος, ὁ φόρος ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν κτωμένων ὑπ' αὐτοῦ ἔσοδων πάσης φύσεως, ἄνευ ἐκπτώσεώς τινος. (στ) Ἐπὶ ἐπιχειρήσεων κινηματογραφικῶν ταινιῶν, ὡς βάσις διὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ φόρου, λαμβάνονται τὰ πραγματοποιούμενα ἐκ τῆς πωλήσεως, ἐκμισθώσεως, προβολῆς καὶ γενικότερον τῆς καθ' οἶονδήποτε τρόπον ἐκμεταλλεύσεως κινηματογραφικῶν ταινιῶν ἔσοδα ἄνευ ἐκπτώσεώς τινος. (ζ) Ἐπὶ ἐπιχειρήσεων ἐμφιαλώσεως ἰαματικῶν ὑδάτων, ὡς ἀκαθάριστα ἔσοδα λαμβάνονται τὰ πάσης φύσεως ἔσοδα τὰ προερχόμενα ἐκ τῆς πωλήσεως ὑδάτων, μετ' ἐκπτώσιν ἐξ αὐτῶν τῆς ἀξίας τῆς φιάλης. (η) Ἐπὶ ἐπιχειρήσεων παραγωγῆς ψύχους, ὡς ἀκαθάριστα ἔσοδα διὰ τὸν ὑπολογισμόν τοῦ φόρου λαμβάνονται τὰ ψυκτικὰ δικαιώματα τὰ κτώμενα ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν φύλαξιν καὶ συντήρησιν ἐμπορευμάτων τρίτων ἐντὸς τῶν ψυκτικῶν θαλάμων. (θ) Ἐπὶ διαφημιστικῶν ἐπιχειρήσεων, εἰς τὸν φόρον ὑποβάλλονται τὰ πραγματοποιούμενα ἐκ διαφημιστικῶν ἐργασιῶν ἔσοδα, περιλαμβανομένων καὶ τῶν δικαιωμάτων μετὰ τῶν πάσης φύσεως ἀμοιβῶν, ἄνευ ἐκπτώσεώς τινος. (ι) Ἐπὶ ἐπιχειρή-

7. Βλέπε, Φόρος Κύκλου Ἐργασιῶν καὶ Ἔτεροι Φόροι Καταναλωσεως, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 105 καὶ ἐπόμενα.

8. Βλέπε Ν.Δ. 4242/62, ἄρθρον 17 παρ. 7, εἰς «Φόρος Κύκλου Ἐργασιῶν...» ἐνθ' ἀνωτ.

σεων επίσκευης και συντηρήσεως αυτοκινήτων, εις τόν φόρον υποβάλλονται τά πραγματοποιούμενα εκ τών εργασιών τούτων έσοδα, μετ' έκπτωσησιν τής αξίας τών χρησιμοποιουμένων ύλικών, έφ' όσον ταύτα αποδεδειγμένως ύπήχθησαν εις τόν Φ.Κ.Ε. (ια) 'Επί επιχειρήσεων γυναικείων κομμώσεων και ινστιτούτου καλλονής, ό φόρος επιβάλλεται επί τών πραγματοποιουμένων έσόδων εκ τών εργασιών τούτων, άνευ έκπτώσεώς τινος. (ιβ) Τέλος, επί ξενοδοχειακών επιχειρήσεων, ό φόρος ύπολογίζεται επί τών πραγματοποιουμένων έξ ένοικιάσεως κλινών ή δωματίων έσόδων άνευ έκπτώσεώς τινος.

Ό φόρος κύκλου εργασιών ύπολογίζεται με διαφόρους συντελεστάς, ως ακολούθως⁹. 'Επί τών βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων πρός 8 %, έξαιρέσει ώρισμένων προϊόντων τά όποια υποβάλλονται εις τόν φόρον με μειωμένους φορολογικούς συντελεστάς 2 % και 4 %. Εις τόν μειωμένον φορολογικόν συντελεστήν 2 % ύπάγονται, μεταξύ άλλων, τά έξευγενισμένα ελαιόλαδα, τά βρώσιμα σπορέλαια, ιχθυέλαια και λίπη, ως και τά ζυμαρικά έν γένει, ένφ εις συντελεστήν 4 % ύπάγονται, μεταξύ άλλων, ώρισμένα μηχανήματα, ό τοματοπολτός, ή άσβεστος ως και τά φορτηγά και λεωφορεία αυτοκίνητα. Εις τούς αυτούς ως άνω όνομαστικούς φορολογικούς συντελεστάς ύπάγονται επίσης και τά αντίστοιχα προϊόντα τά εισαγόμενα εκ του έξωτερικού, πρός έξίσωσιν τών όρων άνταγωνισμού τών εισαγομένων πρός τά έγχωρίως παραγόμενα προϊόντα. 'Εξ άλλου, προκειμένου περι τών επιχειρήσεων παροχής ύπηρεσιών, τών ύπαγομένων εις τόν φόρον, ό φορολογικός συντελεστής άνέρχεται εις 8 %, έξαιρέσει τών ξενοδοχειακών και μεταφορικών επιχειρήσεων, διά τας όποιās εφαρμόζεται συντελεστής 6 % και 7 %, άντιστοίχως. 'Επίσης προκειμένου περι τών ασφαλιστικών επιχειρήσεων, διά τά ασφάλιστρα του κλάδου πυρός εφαρμόζεται συντελεστής 14 %, ένφ διά τά ασφάλιστρα του κλάδου ζωής εφαρμόζεται συντελεστής 3 %.

'Εκ του φόρου κύκλου εργασιών χόρηγοϋνται ώρισμένοι άπαλλαγαι και έξαιρέσεις. Τινές τών άπαλλαγών τούτων είναι άντικειμενικαι, υπό την έννοιαν ότι άφοροϋν εις ώρισμένα προϊόντα, άνεξαρτήτως άγοραστοϋ, ένφ άλλαι είναι ύποκειμενικαι, υπό την έννοιαν ότι παρέχονται μόνον εις ώρισμένα πρόσωπα. Θα έξετάσωμεν ένταϋθα δι' όλίγων τας κυριωτέρας άπαλλαγας και έξαιρέσεις, αι όποια αναγνωρίζονται δι' έκάστην κατηγορίαν φορολογουμένων.

α. 'Απαλλαγαι και έξαιρέσεις βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων. 'Εκ του φόρου κύκλου εργασιών του επιβαλλομένου επί τών βιομηχανικών και βιοτεχνικών επιχειρήσεων αναγνωρίζονται τόσον άντικειμενικαι όσον και ύποκειμενικαι άπαλλαγαι. Εις την πρώτην κατηγορίαν άπαλλαγών, μεταξύ άλλων, ύπάγονται : (i) ώρισμένα είδη πρώτης ανάγκης, ως π.χ. τά άλευρα, ό άρτος, ό τυρός, τό βούτυρον, τό ελαιόλαδον κ.ά., (ii) ώρισμένα είδη, τά όποια έχουν μεγάλην σημασίαν διά την ανάπτυξιν κλάδων τής 'Εθνικής μας Οικονομίας, π.χ. ό έκκοκκισμένος βάμβαξ, ό βαμβακόσπορος, τά πλοία, τά άεροσκάφη κ.ά., (III) τά προϊόντα τά ύπαγόμενα εις ειδικούς φόρους καταναλώσεως, π.χ. τά σιγαρέτ-

μεταφορών προσώπων διά ταξί, αγοραίων αυτοκινήτων και πλωτών μέσων χωρητικότητας μικρότερας των 10 κόρων (IV) ή απαλλαγή των ασφαλιστικών επιχειρήσεων διά τὰ ακαθάριστα έσοδα έξ ασφαλιστρων σκαφών, αεροσκαφών, έμπορευμάτων εισαγομένων εν Έλλάδι ή έξαγομένων εις τὸ έξωτερικόν (V) ή απαλλαγή των ξενοδοχειακῶν επιχειρήσεων διά τὰ ακαθάριστα έσοδα εκ τῆς εκποιήσεως παγίων περιουσιακῶν στοιχείων.

Πλὴν τῶν ὡς ἄνω εξαιρέσεων και απαλλαγῶν εκ τοῦ φόρου, χορηγοῦνται επίσης ὠρισμένοι εκπτώσεις έξ αὐτοῦ. Ίδιαιτέρας σημασίας είναι ή μείωσις τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν ή ὁποία εφαρμόζεται προκειμένου περι τῶν βιομηχανικῶν και βιοτεχνικῶν επιχειρήσεων τῶν ἐγκατεστημένων, ιδρυομένων ή μεταφερομένων εις περιοχάς εκτός τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς, ή ὁποία σκοπεῖ νὰ ἀποτελέση κίνητρον ἀποκεντρώσεως τῆς οικονομικῆς δραστηριότητος. Οὕτως, οἱ ὡς ἄνω ἀναφερόμενοι συντελεσταί, οἱ ὁποῖοι εφαρμόζονται ἐπὶ βιομηχανικῶν και βιοτεχνικῶν επιχειρήσεων, μειοῦνται κατὰ 25 % διά τὰς ἐγκατεστημένας, ιδρυομένας ή μεταφερομένας βιομηχανικάς και βιοτεχνικάς επιχειρήσεις εις περιοχάς τοῦ Δήμου Λαυρεωτικῆς, τῶν Νομῶν Βοιωτίας, Κορινθίας και Θεσσαλονίκης, τῶν νήσων τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς και τῆς ἐπαρχίας Χαλκίδος. Ἡ αὐτὴ μείωσις ισχύει και προκειμένου περι βιομηχανιῶν αἱ ὁποῖαι ὑπάγονται εις τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 997/1971, δηλαδή ὠρισμένων βιομηχανιῶν παραγωγῆς σιδήρου και χάλυβος. Ὁμοίως, ὠρίσεται εκπτώσις κατὰ 50 % εκ τοῦ φόρου, προκειμένου περι τῶν βιομηχανικῶν και βιοτεχνικῶν επιχειρήσεων τῶν ἐγκατεστημένων, ιδρυομένων ή μεταφερομένων εις τὰς λοιπὰς περιοχάς τῆς Χώρας πλὴν τῶν ἀναφερθεισῶν ἀνωτέρω και τοῦ ὑπολοίπου τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς. Ἡ αὐτὴ εκπτώσις ἀναγνωρίζεται και προκειμένου περι βιομηχανιῶν παραγωγῆς ἐλαστικῶν ἐπισώτρων και ἀεροθαλάμων, διά τὰς εκτός τοῦ Νομοῦ Ἀττικῆς επιχειρήσεις.

3. Ἡ συμβολή τοῦ Φόρου Κύκλου Ἐργασιῶν εις τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμὸν

Ὁ φόρος κύκλου εργασιῶν ἀποτελεῖ μίαν λιαν σημαντικὴν πηγὴν ἐσόδων τοῦ Κράτους. Τὰ συνολικά έσοδα εκ τοῦ φόρου τούτου κατὰ τὸ 1973 ἀνῆλθον εις 10,1 δισ. δραχμάς, κατὰ δὲ τὸ 1974 εις 11,9 δισ. δραχμάς. Τὰ εν λόγω έσοδα ἀποτελοῦν τὸ 9 % τῶν συνολικῶν φορολογικῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους και τὸ 15 % περίπου τῶν ἐσόδων αὐτοῦ έξ ἐμμέσων φόρων.

Ἡ συμβολή τῶν ἐσόδων εκ τοῦ φόρου κύκλου εργασιῶν ηῦξήθη συσσιωδῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη. Οὕτως, ὡς προκύπτει εκ τοῦ Πίνακος 1, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει τὴν εξέλιξιν τῶν ἐσόδων εκ τοῦ φόρου κύκλου εργασιῶν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1961 - 1973 τὰ έσοδα εκ τοῦ φόρου τούτου ηῦξήθησαν ἀπὸ 1,5 δισ. δραχμάς τὸ 1961 εις 10,1 δισ. δραχμάς τὸ 1973. Ὁ μέσος ἐτήσιος ρυθμὸς ἀξήσεως τῶν ἐσόδων τούτων, κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδον ἀνέρχεται εις 17,3 % περίπου, ὁ ρυθμὸς δὲ οὗτος είναι ὑψηλότερος τῶν ἀντιστοιχῶν ρυθμῶν ἀξήσεως τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους έξ ἐμμέσων φόρων (14,6 %), ὡς και τῶν συνολικῶν φορολογικῶν ἐσό-

δων αὐτοῦ, (14,7 %). Κατὰ συνέπειαν ἡ σχετικὴ σημασία τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ἠξήθη κατὰ τὴν ὡς ἄνω περίοδον. Πράγματι, τὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν κατὰ τὸ 1961 ἀνῆρχοντο εἰς 11 % τῶν ἐσόδων τοῦ Κράτους ἐξ ἐμμέσων φόρων καὶ εἰς 6,4 % τῶν συνολικῶν φορολογικῶν ἐσόδων αὐτοῦ, ἐνῶ κατὰ τὸ 1973 τὰ ποσοστὰ ταῦτα ἠξήθησαν εἰς 15,5 % καὶ 9,2 %, ἀντιστοίχως. Ἡ σχετικὴ αὐτὴ ἀύξησης τῶν φορολογικῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν προῆλθεν ἐν μέρει ἐκ τῆς ἀξίσεως τῶν ὀνομαστικῶν συντελεστῶν τοῦ φόρου ὡς καὶ τῆς διευρύνσεως τῆς βάσεως αὐτοῦ, ἐν μέρει ὁμως ὀφείλεται καὶ εἰς τὴν σχετικῶς ὑψηλότεραν εἰσοδηματικὴν ἐλαστικότητα τῶν φορολογικῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου τούτου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς ἀντιστοίχους ἐλαστικότητας ἄλλων φόρων ἐπὶ τῆς δαπάνης π.χ. τοῦ χαρτοσήμου, τοῦ καπνοῦ, τῆς σακχάρως κ.λ.π.

ΠΙΝΑΞ 1

Ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. κατὰ τὴν περίοδον 1961 - 1973

Ἔτος	Φ.Κ.Ε.	% ἐπὶ τῶν ἐμμέσων φόρων	% ἐπὶ συνολ. φορολ. ἐσόδων	% ἐπὶ καθαρ. ἔθνικ. εἰσοδ.
1961	1.490	11,0	6,4	1,5
1962	1.645	10,8	6,6	1,5
1963	1.998	11,4	7,0	1,7
1964	2.331	11,5	7,2	1,8
1965	2.690	11,4	7,2	1,8
1966	3.704	13,1	8,3	2,3
1967	4.049	12,9	8,0	2,3
1968	4.488	12,4	7,8	2,4
1969	4.943	12,4	7,7	2,3
1970	5.648	13,1	7,8	2,4
1971	6.202	13,2	7,8	2,4
1972	7.364	14,1	8,2	2,4
1973	10.120	15,5	9,2	2,5

Πηγαί : 1) Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν, Ἐκτέλεσις Προϋπολογισμοῦ Ἐσόδων.

2) Ὑπουργεῖον Συντονισμοῦ καὶ Προγραμματισμοῦ, Ἐθνικοὶ Λογαριασμοὶ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐξ ἄλλου, τὸ ἐθνικὸν εἰσόδημα τῆς Χώρας, εἰς τρεχούσας τιμὰς, κατὰ τὴν περίοδον 1961 - 1973, ἠξήθη μὲ ρυθμὸν 12 % περίπου, ὁ ρυθμὸς δὲ οὗτος εἶναι χαμηλότερος τοῦ ρυθμοῦ ἀξίσεως τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν.

Ἀποτέλεσμα τούτου ἦτο νὰ ἀξιεθῆ ἡ ἐπιβάρυνσις τῆς οἰκονομίας ἐκ τοῦ φόρου

κύκλου εργασιών εντός της ως άνω περιόδου. Ούτως, ενώ το 1961 τα έσοδα εκ του φόρου κύκλου εργασιών απέτελουν το 1,5 % του εθνικού εισοδήματος, το 1973 απέτελουν τα 2,5 % αυτού.

Το μεγαλύτερον μέρος των συνολικών εσόδων εκ του φόρου κύκλου εργασιών (80 % περίπου) προέρχεται εκ της φορολογίας των αγαθών, ενώ το υπόλοιπον 20 % προέρχεται εκ της φορολογίας των υπηρεσιών. Ο πίναξ 2 κατατάρω εμφανίζει την ανάλυσιν των εσόδων εκ του φόρου κύκλου εργασιών αναλόγως πηγής προελεύσεως τούτων. Ως προκύπτει εκ του Πίνακος τούτου, άνω του ήμισους των φορολογικών εσόδων (52 % διά το 1974) προέρχεται εκ του φόρου κύκλου εργασιών του επιβαλλομένου επί των εισαγωγών, ενώ το υπόλοιπον προέρχεται εκ της φορολογίας αγαθών και υπηρεσιών έγχωρίου παραγωγής. Έξ άλλου, το ήμισυ περίπου των συνολικών φορολογικών εσόδων των προερχομένων εκ της φορολογίας αγαθών και υπηρεσιών παραγομένων έγχωρίως βαρύνει άμεσα τās βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις, ενώ το υπόλοιπον βαρύνει τās διαφόρους κατηγορίας υπηρεσιών τās υποκειμένας εις τόν φόρον.

ΠΙΝΑΞ 2

Ανάλυσις των εσόδων εκ του Φ.Κ.Ε. αναλόγως πηγής προελεύσεως κατά τās έτη 1973 και 1974

Κλάδος Παραγωγής	1973		1974	
	εις έκ. δρχ.	%	εις έκ. δρχ.	%
1. Βιομηχανικά και βιοτεχνικά επιχειρήσεις	2.665,9	26,4	3.008,7	25,3
2. Τραπεζιτικά επιχειρήσεις	569,3	5,6	776,0	6,5
3. Ασφαλιστικά επιχειρήσεις	173,6	1,7	226,3	1,9
4. Μεταφορικά επιχειρήσεις	447,7	4,4	588,6	5,0
5. Επιχειρήσεις παραγωγής ήλεκτρισμού	321,1	3,2	417,1	3,5
6. Επιχειρήσεις παραγωγής φωταερίου .	1,6	0,0	1,8	0,0
7. Ο.Τ.Ε.	454,7	4,5	513,4	4,3
8. Επιχειρήσεις παραγωγής ψύχους ...	13,1	0,1	20,3	0,2
9. Διαφημίσεις, Ξενοδοχεία, Κομμωτήρια, Έπισκ. Αύτ/των	155,8	1,5	207,9	1,7
Σύνολον επί των έγχωρίως παραγομένων	4.802,8	47,4	5.760,1	48,4
Φ.Κ.Ε. κατά την εισαγωγήν	5.316,6	52,6	6.138,4	51,6
ΣΥΝΟΛΟΝ	10.119,4	100,0	11.898,5	100,0

Πηγή : Έπουργείον Οικονομικών, Έκτέλεσις Προϋπολογισμού Έσόδων.

Ἐκ τῆς ὡς ἄνω κατανομῆς τῶν φορολογικῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν προκύπτει σαφῶς ὅτι ὁ φόρος οὗτος βαρύνει τὰ εἰσαγόμενα βιομηχανικά καὶ βιοτεχνικά προϊόντα πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὰ ἐγχωρίως παραγόμενα προϊόντα. Οὕτως, ἐνῶ ἡ ἀξία τῶν εἰσαγωγῶν βιομηχανικῶν προϊόντων εἶναι μικρότερα τῆς ἀξίας τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων ἐγχωρίου παραγωγῆς, (93 % διὰ τὸ 1973) τὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν τοῦ εἰσπραττομένου κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν εἶναι διπλάσια τῶν ἐσόδων τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τῆς φορολογίας τῶν ἐγχωρίως παραγομένων βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν προϊόντων. Ἡ διαφορά αὕτη ὀφείλεται εἰς δύο λόγους : (I) εἰς τὸ ὅτι ἡ βάση τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν τοῦ ἐπιβαλλομένου κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν προσαυξάνεται πλασματικῶς διὰ τῶν δασμῶν καὶ τῶν λοιπῶν φόρων τῶν ἐπιβαλλομένων κατὰ τὴν εἰσαγωγὴν καθὼς ἐπίσης καὶ διὰ τῶν προσθέτων ποσοστῶν προσαυξήσεως τὰ ὁποῖα, ὡς προελέχθη, ἀντιπροσωπεύουν καθ' ὑπόθεσιν, τὴν προστιθεμένην ἀξίαν εἰς τὸ προϊόν ἀπὸ τῆς εἰσαγωγῆς του μέχρι τῆς ἀποθήκης τοῦ χονδρεμπόρου, συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ κέρδους τοῦ τελευταίου. (II) εἰς τὴν εὐρείας ἐκτάσεως φοροδιαφυγὴν ἢ ὁποῖα, προφανῶς, λαμβάνει χώραν εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν, ὀφειλομένη κυρίως εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν φοροτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν ὅπως ἐλέγχουν ἀποτελεσματικῶς τὰς πραγματοποιουμένας εἰς τὸ ἔσωτερικὸν πωλήσεις.

ΠΙΝΑΞ 3

Ἡ κατανομή τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. μεταξύ τῶν κυριωτέρων διαμερισμάτων τῆς Χώρας κατὰ τὸ 1973

Γεωγραφικὸν Διαμέρισμα	Ποσὸν εἰς ἐκατ. δρχ.	%
1. Ἀθῆναι - Πειραιεὺς	731,2	46,08
2. Ὑπόλοιπον Στερεᾶς Ἑλλάδος	140,7	8,89
3. Θεσσαλονίκη	275,1	17,35
4. Ὑπόλοιπον Μακεδονίας	110,4	6,94
5. Πελοπόννησος	93,8	5,93
6. Θεσσαλία	71,0	4,48
7. Ἠπειρος	37,8	2,40
8. Θράκη	10,4	0,66
9. Εὐβοία	17,5	1,10
10. Κρήτη	40,2	2,52
11. Νῆσοι Ἰονίου	12,4	0,78
12. Νῆσοι Αἰγαίου	45,4	2,87
Σύνολον	1,585,9	100,00

Πηγή : Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν : Ἀναλυτικαὶ καταστάσεις Ἐσόδων ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. κατὰ τὸ 1973.

Σημαντικὸν ποσοστὸν τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. τοῦ ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς (46 %) προέρχεται ἐκ τῆς φορολογίας τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν - Πειραιῶς, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον 54 % προέρχεται ἐκ τῆς φορολογίας ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποῖαι εἶναι ἐγκατεστημένοι εἰς τὰ λοιπὰ διαμερίσματα τῆς χώρας. Ἡ σημαντικὴ αὕτη συμβολὴ τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐγκατεστημένων εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν - Πειραιῶς εἰς τὰ συνολικὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς εἰς τὸ ὅτι τὸ μεγαλύτερον μέρος τῆς βιομηχανίας μας ἔχει συγκεντρωθῆ εἰς τὸ κέντρον, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ εἰς τὸ ὅτι ὁ φορολογικὸς συντελεστὴς τοῦ Φ.Κ.Ε. εἰς τὴν ἐν λόγω περιοχὴν εἶναι μεγαλύτερος τοῦ ἀντιστοίχου συντελεστοῦ τοῦ ἐφαρμοζομένου εἰς τὰ ἄλλα διαμερίσματα τῆς χώρας. Ὁ Πίναξ 3 κατωτέρω, συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων προερχομένων ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν καταστάσεων τὰς ὁποίας ὑποβάλλουν αἱ Οἰκονομικαὶ Ἐφορίαι τῆς Χώρας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν ἀνά τρίμηνον, ἐμφαίνει τὴν συμβολὴν ἐκάστου διαμερίσματος τῆς Χώρας εἰς τὰ συνολικὰ ἔσοδα ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. κατὰ τὸ 1973.

4. Ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν διαφόρων κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος ὡς καὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τελικῆς ζητήσεως ἐκ τοῦ Φόρου Κύκλου Ἐργασιῶν

Ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀνάλυσιν καὶ ἀξιολόγησιν τῶν ἐπιδράσεων τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μας ἐμφανίζει ἡ κατανομὴ τῶν συνολικῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου τούτου μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος καὶ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τελικῆς ζητήσεως ὡς καὶ ὁ ὑπολογισμὸς τῆς μέσης φορολογικῆς ἐπιβαρύνσεως τῶν ἐπὶ μέρους κατηγοριῶν προϊόντων. Αἱ πληροφορίαι αὗται παρέχονται ὑπὸ τῶν πινάκων 4, 5 καὶ 6. Ὁ πίναξ 4, συνταχθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει τῶν αὐτῶν στοιχείων τοῦ πίνακος 3, ἐμφαίνει τὴν κατανομὴν τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν τοῦ ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τῶν ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων τοῦ ἔτους 1973. Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πίνακος τούτου, τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐσόδων τούτων (57 %) προέρχεται ἐκ τῆς φορολογίας βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἐνῶ αἱ διάφοροι ἐπιχειρήσεις παροχῆς ὑπηρεσιῶν, αἱ ὑποβαλλόμεναι εἰς τὸν φόρον τούτον, συνεισφέρουν τὸ ὑπόλοιπον 43 %. Ἐκ τῶν βιομηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν ἐπιχειρήσεων, ἰδιαίτερας σημασίας ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως ἐσόδων εἶναι οἱ ἐξῆς κλάδοι : κλωστοϋφαντουργίας (10,4 %), μεταλλουργικῶν - μηχανολογικῶν βιομηχανιῶν (10,7 %), χημικῶν βιομηχανιῶν (7,0 %) καὶ οἰκοδομικῶν ὑλικῶν (6,6 %), ἐνῶ ἡ συμβολὴ ἐκάστου τῶν λοιπῶν κλάδων εἶναι σχετικῶς μικρά. Ἐκ τῶν ἐπιχειρήσεων παροχῆς ὑπηρεσιῶν, αἱ μεταφορικαὶ ἐπιχειρήσεις συμβάλλουν κατὰ 16,4 %, αἱ τραπεζικαὶ ἐπιχειρήσεις κατὰ 9,8 %, αἱ ξενοδοχειακαὶ ἐπιχειρήσεις κατὰ 5,4 % καὶ ὁ ΟΤΕ κατὰ 4,7 %. Ἡ συμβολὴ τῶν λοιπῶν κατηγοριῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι σχετικῶς μικρά.

Ὁ πίναξ 5 ἐμφαίνει τὴν κατανομὴν τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργα-

ΠΙΝΑΞ 4

Ἡ κατανομή τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν τοῦ ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τῶν ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων μεταξύ τῶν διαφόρων κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος κατὰ τὸ 1973

Κλάδος οἰκονομικῆς δραστηριότητος	Ἔσοδα ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. %	Μέση φορολ. ἐπιβάρυνσις %
I. Βιομηχανικαὶ καὶ βιοτεχνικαὶ ἐπιχειρήσεις	56,8	4,52
1. Εἰδῶν διατροφῆς	2,9	2,89
2. Εἰδῶν ζαχαροπλαστικῆς	2,4	4,27
3. Καφεκοπτικά	0,1	2,90
4. Οἴνοπνευματῶδων ποτῶν	0,4	3,64
5. Κλωστοῦφαντουργικαὶ	10,4	5,07
6. Εἰδῶν ἐνδύσεως	0,6	1,62
7. Βυρσοδεψικαὶ - ὑποδηματοποιίας	1,3	2,88
8. Εἰδῶν ἐκ ξυλείας	4,6	4,60
9. Χάρτου	1,0	4,41
10. Χημικαὶ	7,0	5,83
11. Παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ	3,5	6,00
12. Παραγωγῆς Φωταερίου	0,0	7,84
13. Οἰκοδομικῶν ὑλικῶν	6,6	4,77
14. Ἐπεξεργασίας μαρμάρων	1,7	4,36
15. Μεταλλουργικαὶ - Μηχανολογικαὶ	10,7	4,68
16. Λοιπαὶ	3,6	4,00
II. Τραπεζικαὶ ἐπιχειρήσεις	9,8	3,60
III. Ἀσφαλιστικαὶ ἐπιχειρήσεις	3,1	8,58
IV. Μεταφορικαὶ ἐπιχειρήσεις	16,4	6,97
V. Ἐπιχειρήσεις ἐμφιαλώσεως ὑδάτων	0,1	3,61
VI. Ἐπιχειρήσεις παραγωγῆς ψύχους	0,5	4,42
VII. Ο.Τ.Ε.	4,7	7,00
VIII. Κινηματογραφικαὶ ἐπιχειρήσεις	0,2	6,86
IX. Διαφημιστικαὶ ἐπιχειρήσεις	1,0	4,69
X. Ἐπιχειρήσεις ἐπισκευῆς καὶ συντηρήσεως αὐτοκινήτων	1,7	5,49
XI. Ἐπιχειρ. κομμώσεως καὶ ἰνστιτ. καλλονῆς	0,3	6,09
XII. Ξενοδοχειακαὶ ἐπιχειρήσεις	5,4	7,22
ΣΥΝΟΛΟΝ	100,0	4,96

ΠΙΝΑΞ 5

Ἡ κατανομή τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε. τοῦ ἐπιβαλλομένου ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων οἰκονομικῆς δραστηριότητος κατὰ τὸ 1973

Κλάδοι οἰκονομικῆς δραστηριότητος	Ποσὸν εἰς ἐκ. δρχ.	% ἐπὶ τῆς φο- ρολογηθείσης ἀξίας τῶν εἰσαγωγῶν
1. Γεωργία - Κτηνοτροφία - Ἀλιεία - Δάση ...	178,1	7,15
2. Ὀρυχεῖα - Λατομεῖα - Ἄλυσκαί ...	9,5	2,24
3. Βιομηχανία Τροφίμων ...	92,5	1,69
4. Βιομηχανία Ποτῶν ...	43,1	22,56
5. Βιομηχανία Καπνοῦ ...	—	0,06
6. Βαμβακουργία - Ἐριουργία - Λοιπαὶ ὕφαν- καὶ βιομηχ. ...	413,1	8,83
7. Ὑποδηματοποιία ...	0,5	13,40
8. Βιομηχανία εἰδῶν ἐνδύσεων καὶ εἰδῶν ἐξ ὕφασμάτων ...	38,3	11,49
9. Βιομηχ. Εὐλοῦ καὶ Φελλοῦ ...	207,4	10,58
10. Βιομηχ. Ἐπίπλων ...	8,0	15,52
11. Βιομηχ. Χάρτου ...	241,4	10,06
12. Βιομηχ. Ἐκδόσεων - ἐκτυπώσεων ...	6,9	6,13
13. Βιομηχ. Δέρματος ...	11,7	12,91
14. Βιομηχ. Ἐλαστικοῦ ...	85,1	11,51
15. Κατασκευαὶ ἀντικειμένων ἐκ πλαστικῶν ὑλῶν	18,6	12,34
16. Βιομηχ. λιπασμάτων καὶ λοιπῶν χημικῶν	521,0	10,51
17. Παρασκ. Φαρμακευτικῶν - Σαπῶν. - Λοι- πῶν χημικῶν ...	398,7	10,16
18. Παράγωγα Πετρελαίου καὶ ἄνθρακος ...	60,2	3,48
19. Παραγωγή Τσιμέντων ...	—	9,03
20. Κατασκευὴ ὑάλων - ὑαλικῶν ...	54,2	10,85
21. Λοιπαὶ βιομηχ. μὴ μεταλ. ὀρυκτῶν ...	55,2	8,42
22. Βιομηχ. ἀνατ. καὶ ἐξελάσεως σιδήρου - Λοι- παὶ βασικαὶ μεταλλουργικαὶ ...	467,3	9,49
23. Κατασκευαὶ ἀντικειμένων ἐκ μετάλλου ..	322,2	9,74
24. Κατασκ. μηχανῶν ἐκτὸς ἤλεκτρ. καὶ μέσων μεταφορᾶς - Κατασκευαὶ ἡλ. συσκευῶν ..	740,6	6,36
25. Κατασκ. ἤλεκτρ. συρμ. καλωδ. - Λοιπαὶ βιομ. κατασκ. ἤλεκτρ. μηχανῶν ...	534,3	10,15
26. Βιομηχ. κατασκευῆς μεταφορικῶν μέσων	570,5	9,77
27. Λοιπαὶ βιομηχανίαί ...	236,6	11,03
34. Λοιπαὶ ὑπηρεσίαι ...	2,1	12,82
37. Σύνολον ...	5.316,7	8,29

σιών του επιβαλλομένου επί των εισαγομένων προϊόντων, εις τούς διαφόρους κλάδους παραγωγής, οί οποιοί θα παρήγον τὰ διάφορα προϊόντα, ἐάν ταῦτα παρήγοντο ἐγχωρίως. Ἡ κατανομή αὕτη ἐγένετο τῇ βοηθείᾳ στοιχείων παρεχομένων ὑπὸ ἀναλυτικῶν καταστάσεων αἱ ὁποῖαι ἐμφαίνουν τὴν δασμολογηθεῖσαν ἀξίαν ὡς καὶ τούς δασμούς καὶ λοιπούς φόρους τούς ἐπιβαλλομένους ἐπὶ τῶν εισαγωγῶν κατὰ ὀκταψήφιον κωδικὸν τῆς ΤΤΔΕ. Τὰς πληροφορίας ταύτας ἐταξινομήσαμεν ἀναλόγως τοῦ κλάδου προελεύσεως ἐκάστου προϊόντος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἔχωμεν τὰ συνολικά ἔσοδα ἐκ τῶν εισαγομένων προϊόντων ἐκάστου κλάδου.

Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν πινάκων 4 καὶ 5, τὰ εἰσαγόμενα προϊόντα, ἐπιβαρύνονται διὰ τοῦ Φ.Κ.Ε. περισσότερο ἀπὸ τὰ ἐγχωρίως παραγόμενα προϊόντα. Πράγματι, ἐνῶ ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν εισαγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 8,3 %, ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων ἀνέρχεται εἰς 5,0 %.

Τέλος, ὁ πίναξ 6 ἐμφαίνει τὴν μέσην ἐπιβάρυνσιν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τελικῆς ζητήσεως ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε., ὑπολογισθεῖσαν βάσει τῶν στοιχείων τῶν πινάκων 4 καὶ 5 ὡς καὶ τῶν πινάκων εἰσροῶν - ἐκροῶν τῆς Ἑλληνικῆς οἰκονομίας. Ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ πίνακος τούτου :

ΠΙΝΑΞ 6

Ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τελικῆς ζητήσεως ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε.

Κατηγορία τελικῆς ζητήσεως	Μέση % ἐπιβάρυνσις
I. ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ	1,50
1. Τρόφιμα	1,56
2. Ποτὰ	0,01
3. Καπνὸς	0,02
4. Ἴματισμὸς - ὑπόδησις	3,02
5. Στέγασις - ὑδρεῦσις	0,34
6. Θέρμανσις - Φωτισμὸς	1,71
7. Ἐπιπλα - σκευὴ	3,05
8. Τρέχουσαι οἰκιακαὶ δαπάναι	2,64
9. Ὑγιεινὴ - ἀτομικὸς εὐπρεπισμὸς	1,58
10. Ταξίδια - μεταφοραὶ	1,23
11. Τηλεπικοινωνίαι	0,90
12. Δαπάναι ἀναψυχῆς	0,77
13. Ἐκπαίδεῦσις	1,37
14. Λοιπαὶ ὑπηρεσίαι	0,02
II. ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΙΣ	0,66
III. ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ	2,30
IV. ΕΞΑΓΩΓΑΙ	1,43
ΣΥΝΟΛΟΝ	1,59

ὁ Φ.Κ.Ε. ἐπιβαρύνει ὅλας τὰς μορφὰς τελικῆς δαπάνης εἰς τὴν οἰκονομίαν. Λίαν ὕψηλὴ εἶναι ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν ἐπενδύσεων 2,30 %, ἐνῶ ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῆς δημοσίας καταναλώσεως εἶναι συγκριτικῶς μικρὰ (0,66 %). Ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῆς ἰδιωτικῆς καταναλώσεως ἀνέρχεται εἰς 1,50 %, ἐνῶ ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν ἐξαγωγῶν εἶναι κατὰ τι μικροτέρα (1,43 %). Ἐξ ἄλλου, ὀρισμαῖν κατηγορίαι ἀγαθῶν ἰδιωτικῆς καταναλώσεως, π.χ. ὁ ἱματισμὸς καὶ ἡ ὑπόδησις, τὰ ἐπιπλα καὶ σκευή, καὶ αἱ τρέχουσαι οἰκιακαὶ δαπάναι, ἐπιβαρύνονται μὲ σχετικῶς ὕψηλὸν μέσον φορολογικὸν συντελεστήν, ἐνῶ ἡ μέση ἐπιβάρυνσις ἄλλων κατηγοριῶν ἀγαθῶν ἰδιωτικῆς καταναλώσεως εἶναι συγκριτικῶς μικροτέρα.

5. Ἐπιδράσεις τοῦ Φόρου Κύκλου Ἐργασιῶν

5.1. Ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς κατανομῆς τῶν πόρων τῆς οἰκονομίας

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀποτελεῖ, ὡς προελέχθη, φόρον εὐρείας βάσεως, καθ' ὅσον ἐπιβάλλεται ἐπὶ πλείστον ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν. Παρὰ ταῦτα, ὁ ἐν λόγῳ φόρος δὲν ἀποτελεῖ γενικὸν φόρον καλύπτοντα ὅλας τὰς δραστηριότητας μὲ ἐνιαῖον φορολογικὸν συντελεστήν καὶ ὡς ἐκ τούτου, παρεμποδίζει τὴν ἐπίτευξιν ἀριστοποιήσεως τῆς κατανομῆς τῶν πόρων εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν. Οὕτως, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν παρεμποδίζει πιθανὸν τὴν ἐπίτευξιν ἀριστοποιήσεως τῆς κατανομῆς τοῦ χρόνου μεταξὺ ἐργασίας καὶ ἀναπαύσεως, ὡς τοῦτο συμβαίνει μὲ οἰονδήποτε φόρον, ὁ ὁποῖος ἔχει ὡς βάσιν οἰκονομικὸν μέγεθος. Ἡ ἐπίδρασις ὅμως αὕτη δὲν εἶναι σημαντικὴ, καθ' ὅσον ὁ ἐργαζόμενος δύναται, ἐὰν ἐπιθυμῇ τοῦτο, νὰ ἀποφύγῃ, ἐν μέρει τουλάχιστον, τὸν φόρον δι' ἀποταμιεύσεως τοῦ εἰσοδήματός του.

Μεγαλυτέρα εἶναι ἴσως ἡ ἐπίδρασις τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἰδιωτικῶν φορέων προκειμένου περὶ κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματός των μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἀποταμιεύσεως. Πράγματι, δοθέντος ὅτι ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν, ὡς ἔμμεσος φόρος ἐπὶ τῆς δαπάνης, δὲν βαρύνει τὴν ἀποταμίευσιν, παρεμποδίζει προφανῶς τὴν ἐπίτευξιν ἀριστοποιήσεως τῆς κατανομῆς τοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἀποταμιεύσεως καὶ ἐπομένως τῆς κατανομῆς τῶν πόρων μεταξὺ καταναλώσεως καὶ ἐπενδύσεων.

Τέλος, δοθέντος ὅτι ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν δὲν ἐπιβάλλεται μὲ ἐνιαῖον φορολογικὸν συντελεστήν ἐφ' ὅλων τῶν προϊόντων, προφανῶς παρεμποδίζει τὴν ἐπίτευξιν ἀρίστης κατανομῆς τῶν πόρων μεταξὺ τῶν διαφόρων προϊόντων. Εἰς τοῦτο συντελεῖ οὐχὶ μόνον τὸ γεγονός ὅτι οἱ ὀνομαστικοὶ συντελεσταὶ τοῦ φόρου διαφέρουν εἰς ὀρισμαῖνας περιπτώσεις, ὡς ἐπίσης καὶ τὸ ὅτι ἀναγνωρίζονται συνήθως διάφοροι ἐκπτώσεις καὶ ἀπαλλαγαί, ἀλλὰ κυρίως διότι ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν δὲν βαρύνει μόνον τὰ καταναλωτικὰ προϊόντα ἀλλὰ καὶ τὰ κεφαλαιουχικά, μὲ συνέπειαν τὰ τελικὰ προϊόντα νὰ βαρύνονται οὐχὶ μόνον ἀμέσως ἐκ τοῦ φόρου τούτου ἀλλὰ καὶ ἔμμεσως διὰ τοῦ φόρου τοῦ ἐνσωματωθέντος εἰς τὰ κεφαλαιουχικά ἀγαθά. Ἡ ἔμμεσος αὕτη ἐπιβάρυνσις διαφέρει, ὡς ἐλέχθη ἤδη, μεταξὺ τῶν προϊόντων, ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ λόγου κεφαλαίου/προϊόντος ἐκάστου κλά-

δου. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ συνολικὴ φορολογικὴ ἐπιβάρυνσις ἐκάστου προϊόντος διαφέρει, μὲ συνέπειαν ὁ φόρος νὰ μεταβάλλῃ τὰς σχετικὰς τιμὰς τῶν προϊόντων καὶ ἐπομένως νὰ παρεμποδίζῃ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἀρίστης κατανομῆς τῶν πόρων μεταξύ τῶν προϊόντων εἰς τὴν ἐγγώριον ἀγοράν.

Ἐξ ἄλλου, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν παρεμποδίζει τὴν ἐπίτευξιν ἀριστοποιήσεως τῆς κατανομῆς τῶν πόρων εἰς διεθνῆς ἐπίπεδον. Οὕτω, δοθέντος ὅτι, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὁ φόρος οὗτος βαρύνει τὰ εἰσαγόμενα μὲ μέσους φορολογικοὺς συντελεστὰς ὑψηλοτέρους τῶν ἀντιστοίχων συντελεστῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων προϊόντων, δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐπίτευξιν κατανομῆς τῶν πόρων συμφώνως πρὸς τὸ συγκριτικὸν πλεονέκτημα ἐκάστης χώρας, ἢ ὅποια, ὡς γνωστὸν, θὰ ἀπετέλει τὴν ἀρίστην κατανομήν.

5.2. Ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπηρεάζει τὴν διανομὴν τοῦ εἰσοδήματος, τόσον εἰς διεθνῆς ἐπίπεδον ὅσον καὶ ἐντὸς τῆς Χώρας. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ φόρου τούτου ἐπὶ τῆς διεθνικῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος παρατηρεῖται ὅτι αὗται ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοὺς ἐξῆς δύο παράγοντας: (i) τὸν βαθμὸν μετακυλίσεως τοῦ φόρου πρὸς τοὺς καταναλωτὰς καὶ (ii) τὸ κατὰ πόσον ὁ φόρος οὗτος ἐπιστρέφεται πλήρως εἰς τοὺς ἐξαγωγεῖς ἢ ὄχι. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι ὁ φόρος μετακυλιεῖται πλήρως πρὸς τοὺς καταναλωτὰς, ἢ ὅποια θεωρεῖται καὶ ἡ πλέον λογικὴ ὑπόθεσις, τὸ μέγεθος τῶν ἐπιδράσεων τοῦ φόρου ἐπὶ τῆς διεθνικῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος ἐξαρτᾶται μόνον ἐκ τοῦ κατὰ πόσον ὁ φόρος ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς ἐξαγωγεῖς ἢ ὄχι. Ἐκ τῶν πληροφοριῶν τῶν παρεχομένων ὑπὸ τοῦ πίνακος 6, τὸ συνολικὸν ποσὸν φόρου κύκλου ἐργασιῶν τὸ ὅποιον ἦτο ἐνσωματωμένον εἰς τὰς ἐξαγωγὰς κατὰ τὸ 1973 ἀνῆρχετο εἰς 650 ἐκ. δρχ. περίπου. Ἐξ ἄλλου, ἐκ στοιχείων παρασχεθέντων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, προκύπτει ὅτι αἱ ἐπιστροφαὶ φόρου κύκλου ἐργασιῶν λόγῳ ἐξαγωγῶν κατὰ τὸ 1973 ἀνῆλθον εἰς 150 ἐκ. δρχ. Ὡς ἐκ τούτου, ποσὸν φόρου ἀνερχόμενον εἰς 500 ἐκ. δρχ. περίπου δὲν ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς παραγωγοὺς καὶ ἐπομένως βαρύνει τοὺς καταναλωτὰς ἑλληνικῶν προϊόντων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπιδράσεις τῆς φορολογίας κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος μεταξύ τῶν πολιτῶν κατὰ εἰσοδηματικά κλιμάκια, παρατηρεῖται ὅτι ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν παραβλάπτει τὴν ἐν λόγῳ διανομήν. Πράγματι, ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ κατωτέρω Πίνακος 7, ὁ ὁποῖος ἐμφανίζει τὴν μέσην ἐπιβάρυνσιν τῶν οἰκογενειῶν εἰς τὰ διάφορα εἰσοδηματικά κλιμάκια, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν βαρύνει τὰς κατωτέρας εἰσοδηματικὰς τάξεις περισσότερο ἢ τὰς ἀνωτέρας τοιαύτας. Οὕτως, ἐνῶ ἡ μέση ἐπιβάρυνσις τῶν πολιτῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν ἐβδομαδιαῖον εἰσόδημα χαμηλότερον τῶν 249 δραχμῶν, ἀνέρχεται εἰς 2,30 %, ἡ ἐπιβάρυνσις αὕτη μειοῦται συνεχῶς, ὅσον αὐξάνεται τὸ εἰσόδημα, περιοριζομένη εἰς 1,42 % διὰ τὰ οἰκοκυρία, τὰ ὅποια ἔχουν ἐβδομαδιαῖον εἰσόδημα μεγαλύτερον τῶν 1600 δραχμῶν.

ΠΙΝΑΞ 7

Η μέση επιβάρυνσις τῶν οἰκοκυριῶν εἰς τὰ διάφορα εἰσοδηματικά κλιμάκια ἐκ τοῦ Φ.Κ.Ε.

Κλιμάκιον ἑβδομαδιαίου εἰσοδήματος (δρχ.)	Μέση % ἐπιβάρυνσις
μέχρι 249	2,30
250 - 449	1,70
450 - 799	1,50
800 - 1099	1,42
1100 - 1599	1,45
1600 καὶ ἄνω	1,42

5.3. Ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπηρεάζει τὸ ἐμπορικὸν ἰσοζύγιον, καὶ ἐπομένως καὶ τὸ ἰσοζύγιον πληρωμῶν τῆς Χώρας τόσον ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν εἰσαγωγῶν ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν ἐξαγωγῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς εἰσαγωγάς, αἱ ἐπιδράσεις τοῦ φόρου τούτου δύναται νὰ ταξινομηθοῦν εἰς τρεῖς κατηγορίας :

(α) Ἐπιδράσεις ὀφειλόμεναι εἰς ἄμεσον ὑποκατάστασιν εἰσαγωγῶν δι' ἐγχωρίου παραγωγῆς ἢ τάνάπαλιν. Δοθέντος ὅτι ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπιβαρύνει τὰ εἰσαγόμενα προϊόντα μὲ μέσους φορολογικοὺς συντελεστὰς μεγαλύτερους τῶν ἀντιστοίχων συντελεστῶν τῶν ἐπιβαλλομένων ἐπὶ τῶν προϊόντων ἐγχωρίου παραγωγῆς, ὁδηγεῖ οὗτος εἰς αὔξησιν τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων ἔναντι τῶν τιμῶν τῶν ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων καὶ ἐπομένως εἰς ὑποκατάστασιν εἰσαγομένων ὑπὸ ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων. Τὸ μέγεθος τῶν ἐπιδράσεων τούτων προφανῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς μεταβολῆς τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν εἰσαγομένων ἔναντι τῶν τιμῶν τῶν ἐγχωρίως παραγομένων προϊόντων ὡς καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ἐλαστικότητος ζητήσεως εἰσαγομένων προϊόντων ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν τιμῶν. Οὕτως ἐὰν e παριστᾷ τὴν ἐλαστικότητα ζητήσεως τῶν εἰσαγωγῶν ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς τιμῆς, $\Delta P/P$ παριστᾷ τὴν ποσοστιαίαν μεταβολὴν τῶν σχετικῶν τιμῶν, καὶ M τὴν ἀξίαν τῶν εἰσαγωγῶν, ἡ ποσοστιαία μεταβολὴ τῶν εἰσαγωγῶν ἢ ὀφειλομένη εἰς τὴν μεταβολὴν τῶν σχετικῶν τιμῶν δύναται νὰ ὑπολογισθῇ ὡς ἀκολουθῶς¹⁰:

$$\Delta M/M \approx e \Delta P/P$$

10. Ὁ τύπος οὗτος παρήχθη ἐκ τοῦ τύπου τοῦ ὀρίζοντος τὴν ἐλαστικότητα ζητήσεως, δι' ἐπιλύσεως αὐτοῦ ὡς πρὸς $\Delta M/M$.

Ἡ μεταβολὴ τῶν σχετικῶν τιμῶν, ἐξ ἄλλου, δύναται νὰ ὑπολογισθῇ διὰ τοῦ τύπου¹¹:

$$\Delta P/P = \frac{t^d - t^m}{(1 + t^d)}$$

ἐνθα t^d παριστᾷ τὸν μέσον φορολογικὸν συντελεστὴν τὸν ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῆς ἐγχωρίου παραγωγῆς καὶ t^m τὸν ἀντίστοιχον συντελεστὴν τὸν ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ τῶν εισαγωγῶν. Βάσει τοῦ τύπου τούτου καὶ τῶν στοιχείων τῶν πινάκων 4 καὶ 5, ἡ μεταβολὴ τῶν σχετικῶν τιμῶν ἢ προκαλουμένη ἐκ τοῦ φόρου κύκλου, ἐργασιῶν ὑπολογίζεται εἰς 3 %. Διὰ λογικὰς τιμὰς ἐλαστικότητος εισαγωγῶν, κυμαινομένων μεταξὺ 1,2 καὶ 1,8, ἐπομένως, ἡ ἐν λόγῳ ἐπίδρασις τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν εισαγωγῶν ἐκτιμᾶται ὅτι θὰ κυμαίνεται μεταξὺ -3,6 % καὶ -5,4 % τῆς ἀξίας τῶν εισαγωγῶν.

(β) Ἐπιδράσεις ὀφειλόμεναι εἰς ὑποκατάστασιν προϊόντων μὲ διάφορον συμμετοχὴν εισαγωγῶν (import components) εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐξετασθεισῶν ἐπιδράσεων, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπηρεάζει τὰς εισαγωγὰς μέσω τῶν ἐπιδράσεων τοῦ ἐπὶ τῆς διαρθρώσεως τῆς ζήτησεως εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν. Οὕτως, ἐφ' ὅσον ὁ φόρος οὗτος δὲν ἀποτελεῖ πράγματι γενικὸν φόρον ἐπιβαλλόμενον ἐφ' ὅλων τῶν κατηγοριῶν δαπάνης μὲ τὸν αὐτὸν φορολογικὸν συντελεστὴν, ἐπιφέρει μεταβολὰς τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν προϊόντων καὶ ὀδηγεῖ εἰς μεταβολὴν τῆς διαρθρώσεως τῆς δαπάνης εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν. Ἐὰν ἡ ἀναδιάρθρωσις αὕτη τῆς δαπάνης ἔχη ὡς συνέπειαν τὴν ὑποκατάστασιν μεταξὺ ἀγαθῶν μὲ διάφορον συμμετοχὴν εισαγωγῶν, εἶναι προφανὲς ὅτι ὁ φόρος ἐπὶ τῆς δαπάνης ἐπηρεάζει τὸ συνολικὸν ὕψος εισαγωγῶν εἰς τὴν χώραν. Ἡ φύσις τῶν ἐν λόγῳ ἐπιδράσεων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς μορφῆς τῆς ἀναδιάρθρωσεως τῆς δαπάνης τῆς προκαλουμένης ἐκ τῆς μεταβολῆς τῶν σχετικῶν τιμῶν. Ἐὰν ἡ μεταβολὴ τῶν σχετικῶν τιμῶν ὀδηγῇ εἰς αὐξήσιν τῆς ζήτησεως προϊόντων μὲ ὑψηλὴν συμμετοχὴν εισαγωγῶν καὶ μείωσιν τῆς ζήτησεως προϊόντων μὲ χαμηλὴν συμμετοχὴν εισαγωγῶν, αἱ συνολικαὶ εισαγωγαὶ εἰς τὴν χώραν θὰ αὐξηθοῦν. Ἀντιθέτως ἐὰν ἡ μεταβολὴ τῶν σχετικῶν τιμῶν ὀδηγῇ εἰς ὑποκατάστασιν ἀγαθῶν μὲ ὑψηλὴν συμμετοχὴν εισαγωγῶν δι' ἀγαθῶν μὲ χαμηλὴν συμμετοχὴν εισαγωγῶν, αἱ συνολικαὶ εισαγωγαὶ θὰ μειωθοῦν. Τὸ μέγεθος τῶν ἐπιδράσεων τούτων ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν ἐλαστικότητων ὑποκατάστασεως μεταξὺ τῶν διαφόρων προϊόντων εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν καὶ τὸν βαθμὸν διαφοροποιήσεως τῆς συμμετοχῆς τῶν εισαγωγῶν εἰς τὴν ἀξίαν τοῦ τελικοῦ προϊόντος μεταξὺ τῶν διαφόρων κατηγοριῶν προϊόντων. Αἱ ἐν λόγῳ ἐπιδράσεις ὁμοῦ δὲν ἀναμένεται ὅτι θὰ εἶναι ποσοτικῶς σημαντικαὶ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους :

(1) αἱ μεταβολαὶ τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν προϊόντων ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν εἶναι σχετικῶς μικραὶ, καθ' ὅσον ὁ Φ.Κ.Ε. ἀποτελεῖ φόρον εὐρείας βάσεως ἐπιβαλλόμενον ἐπὶ πλείστον ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν μὲ ἐνιαῖον φορολογικὸν

11. Βλέπε σχετικῶς, Theodore Georgakopoulos, Trade Effects of Tax Substitution the value-added Tax in the U.K., (Forthcoming).

συντελεστήν, πλὴν ὀρισμένων περιπτώσεων ἔνθα ἐπιβάλλεται μειωμένος συντελεστής ἢ τὸ προῖον ἀπαλλάσσεται πλήρως τοῦ φόρου (II) αἱ ἐλαστικότητες ζητήσεως τῶν διαφόρων προϊόντων εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγορὰν εἶναι σχετικῶς μικραὶ (III) ἢ συμμετοχὴ τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὴν τελικὴν ἀξίαν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν δαπάνης δὲν ἀναμένεται ὅτι θὰ διαφέρῃ οὐσιωδῶς μεταξύ τῶν κατηγοριῶν δαπάνης αἱ ὁποῖαι μεταβάλλονται ἐκ τῆς ἐπιβολῆς τοῦ φόρου καὶ (IV) ἢ ἀναδιάρθρωσις τῆς δαπάνης, τὴν ὁποίαν ἐνδεχομένως θὰ προκαλέσῃ ὁ φόρος θὰ ἔχῃ πιθανῶς ὡς συνέπειαν τὴν αὐξησὶν ὀρισμένων κατηγοριῶν δαπάνης μὲ σχετικῶς ὑψηλὴν (χαμηλὴν) συμμετοχὴν εἰσαγωγῶν καὶ ἀντίστοιχον μείωσιν ἄλλων κατηγοριῶν μὲ ἐπίσης ὑψηλὴν (χαμηλὴν) συμμετοχὴν εἰσαγωγῶν, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λάβῃ χώραν συμψηφισμὸς τῶν θετικῶν καὶ ἀρνητικῶν ἐπιδράσεων ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, ὥστε ἡ συνολικὴ μεταβολὴ τούτων νὰ μὴ εἶναι ἰδιαίτερος σημαντικὴ. Ὡς ἐκ τούτου, δὲν θὰ ἐξετάσωμεν τὰς ἐπιδράσεις ταύτας περαιτέρω. Σημειοῦται ὅμως ὅτι αἱ ἐν λόγῳ ἐπιδράσεις εἶναι πιθανῶς εὐνοϊκαί, καθ' ὅσον ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀπαλλάσσει γενικῶς τὰ γεωργικὰ προϊόντα ὡς καὶ πλείστας ὑπηρεσίας, ἔνθα ἡ συμμετοχὴ τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὰ τελικὰ προϊόντα εἶναι σχετικῶς μικρὰ καὶ ἐπιβαρύνει περισσότερο τὰ βιομηχανικὰ προϊόντα, ἔνθα ἡ συμμετοχὴ τῶν εἰσαγωγῶν εἶναι σχετικῶς μεγαλύτερα.

(γ) Ἐπιδράσεις ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν ἀκολουθοῦσαι τὰς μεταβολὰς εἰς τὸ ἐπίπεδον τῆς ἐνεργοῦ ζητήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Τέλος, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπηρεάζει τὸ ὕψος τῶν εἰσαγωγῶν εἰς τὴν χώραν μέσω ἐπιδράσεων τοῦ ἐπὶ τῆς συνολικῆς ζητήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος. Αἱ ἐπιδράσεις τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν αἱ ὀφειλόμεναι εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἐνεργοῦ ζητήσεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ὀριακῆς ροπῆς πρὸς εἰσαγωγὰς, ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ μεγέθους αὐτῶν τούτων τῶν εἰσοδηματικῶν ἐπιδράσεων τοῦ φόρου. Οὕτως, ἐὰν m παριστᾷ τὴν ὀριακὴν ροπήν πρὸς εἰσαγωγὰς καὶ ΔY παριστᾷ τὴν μεταβολὴν τοῦ εἰσοδήματος τὴν προκαλουμένην ἐκ τοῦ φόρου, αἱ εἰσαγωγαὶ τελικῶς θὰ μεταβληθοῦν κατὰ

$$\Delta M = m\Delta Y$$

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς μεταβολὰς τοῦ εἰσοδήματος ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν, τὸ μέγεθος τούτων ἐξαρτᾶται : (i) ἀπὸ τὸ μέγεθος τῶν φορολογικῶν ἐσόδων, τὰ ὁποῖα ἐπιφέρει ὁ φόρος (II) ἀπὸ τὸ μέγεθος τοῦ πολλαπλασιαστοῦ τοῦ φόρου τούτου καὶ (III) ἀπὸ τὸν τρόπον διαθέσεως τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου ὑπὸ τοῦ Δημοσίου. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ πολλαπλασιαστής τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ὑπολείπεται τοῦ ἀντιστοίχου πολλαπλασιαστοῦ τῶν δαπανῶν τῶν ἐσόδων ἐκ τοῦ φόρου κατὰ μίαν μονάδα (θεώρημα ἰσοσκελοῦς προϋπολογισμοῦ), τότε ἡ ἐπιβολὴ τοῦ φόρου ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὴν δαπάνην τῶν ἐσόδων θὰ αὐξήσῃ τὸ εἰσοδήμα κατὰ τὸ ποσὸν τῶν ἐσόδων, ἤτοι κατὰ 10 δισ. διὰ τὸ 1974. Ἐὰν ὑποθέσωμεν περαιτέρω ὅτι ἡ ὀριακὴ ροπή πρὸς εἰσαγωγὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀνέρχεται εἰς 0,25, αἱ ἐπιδράσεις τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῶν εἰσαγωγῶν, αἱ ὁποῖαι ὀφείλονται εἰς τὰς μεταβολὰς τῆς ἐνεργοῦ ζητήσεως καὶ τοῦ

είσοδηματος τὰς προκαλουμένας ἐκ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν, ὑπολογίζονται εἰς 2,5 δις. δραχμάς.

Ἐξ ἄλλου, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἐπηρεάζει ἐπίσης τὰς ἐξαγωγὰς τῆς χώρας. Δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν δύο κατηγορίας ἐπιδράσεων τοῦ φόρου ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν :

α) Ἐπιδράσεις ὀφειλομένας εἰς μεταβολὰς τῶν σχετικῶν τιμῶν τῶν ἐξαγωγῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν, ἀκολουθοῦσας τὴν ἐπιβολὴν τοῦ φόρου. Οἱ ἔμμεσοι φόροι ἐπὶ τῆς δαπάνης ἐπιβάλλονται σήμερον εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ κόσμου βάσει τῆς «ἀρχῆς τῆς χώρας προορισμοῦ», καθ' ἣν αἱ εἰσαγωγαὶ ὑποβάλλονται εἰς τὸν φόρον ἐνῶ αἱ ἐξαγωγαὶ ἀπαλλάσσονται πλήρως αὐτοῦ. Εἶναι ἐνδεχόμενον ὅμως, τὸ ποσοδὸν τοῦ φόρου τὸ ὁποῖον ἐπιστρέφεται εἰς τοὺς ἐξαγωγεῖς νὰ εἶναι διάφορον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον πράγματι εἶχεν ἐνσωματωθῆ εἰς τὸν φόρον. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ὅτι μέρος τοῦ φόρου δυνατὸν νὰ βαρύνῃ τοὺς ἀλλοδαποὺς ἢ οἱ τελευταῖοι νὰ λαμβάνουν ἐπιδότησιν, ἀναλόγως ἐὰν τὸ ἐπιστρεφόμενον εἰς τοὺς ἐξαγωγεῖς ποσοδὸν φόρου εἶναι μικρότερον ἢ μεγαλύτερον τοῦ ποσοῦ τὸ ὁποῖον εἶχε πράγματι ἐνσωματωθῆ εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ἐξαγωγῶν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ὁ ἔμμεσος φόρος ἐπὶ τῆς δαπάνης ἐπηρεάζει τὰς σχετικὰς τιμὰς τῶν ἐξαγωγῶν εἰς τὴν διεθνή ἀγοράν καὶ ὁδηγεῖ εἰς μεταβολὰς τοῦ ὄγκου πιθανώτατα δὲ καὶ τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν. Ἡ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου τῶν ἐξαγωγῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς μεταβολῆς τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἐλαστικότητος ζητήσεως τῶν ἐξαγωγῶν ὡς πρὸς τὰς μεταβολὰς τῆς τιμῆς. Οὕτως, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι e_x παριστᾷ τὴν ἐλαστικότητα τῶν ἐξαγωγῶν ὡς πρὸς τὴν τιμὴν $\frac{\Delta P}{P}$ παριστᾷ τὴν ποσοστιαίαν μεταβολὴν τῆς τιμῆς καὶ X τὸν ἀρχικὸν ὄγκον τῶν ἐξαγωγῶν, ἡ ποσοστιαία μεταβολὴ τοῦ ὄγκου τῶν ἐξαγωγῶν θὰ ἀνέρχεται εἰς :

$$\frac{\Delta X}{X} = e_x \frac{\Delta P}{P}$$

Προκειμένου περὶ τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν, ἐλέχθη ἤδη ὅτι ὁ φόρος οὗτος δὲν ἐπιστρέφεται πλήρως πρὸς τοὺς ἐξαγωγεῖς, ἀλλ' ἐν μέρει βαρύνει τοὺς καταναλωτὰς τῶν προϊόντων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ὡς ἐκ τούτου ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν αὐξάνει τὰς τιμὰς τῶν ἐξαγομένων προϊόντων εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Ἡ αὐξησις αὕτη ὑπολογίζεται εἰς 1,2 %, περίπου. Λαμβάνοντες ὑποθετικὰς τιμὰς ἐλαστικότητος ἐξαγωγῶν κυμαινόμενας μεταξὺ 0,8 καὶ 1,5, αἱ ὁποῖαι φαίνονται λογικαὶ διὰ τὸ σύνολον τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν, ὑπολογίζομεν ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ ὄγκου τῶν ἐξαγωγῶν ἢ ὀφειλομένη εἰς τὸν φόρον τούτου κυμαίνεται μεταξὺ -1 % καὶ -1,8 %.

Ἡ μεταβολὴ τῆς ἀξίας τῶν ἐξαγωγῶν, ὅμως, ἢ ὁποία ἐνδιαφέρει ἀπὸ ἀπόψεως ἰσοζυγίου πληρωμῶν, θὰ εἶναι μικρότερα, καθ' ὅσον ἡ μεταβολὴ τῆς τιμῆς συνεπάγεται μεταβολὴν τῆς ἀξίας ἀντίθετον τῆς μεταβολῆς τοῦ ὄγκου. Ὡς ἐκ τούτου, ἡ ἀξία τῶν ἐξαγωγῶν τείνει νὰ μειωθῆ λόγῳ μειώσεως τοῦ ὄγκου αὐτῶν, συγχρόνως ὅμως αὐξάνεται λόγῳ αὐξήσεως τῆς τιμῆς.

Ἐπὶ πλεόν, ἡ καθαρὰ ἐπίπτωσης τῆς μεταβολῆς τῶν τιμῶν τῶν ἐξαγωγῶν ἐκ τοῦ φόρου ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν εἶναι ἔτι μικρότερα, καθ' ὅσον ἡ με-

ταβολή του ὄγκου τῶν ἐξαγωγῶν ἐν μέρει μόνον ἀντιπροσωπεύει ἐγγωρίως προστιθεμένην ἀξίαν, ἐνῶ ἐν τμήμα ἀποτελεῖται ἀπὸ εἰσαγωγᾶς¹². Ὡς ἐκ τούτου ἡ καθαρὰ ἐπίδρασις τῆς μεταβολῆς τῆς τιμῆς τῶν ἐξαγωγῶν ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν δυνατὸν νὰ εἶναι εὐνοϊκὴ εἴτε δυσμενής, τὸ μέγεθός της ὅμως δὲν ἀναμένεται ὅτι θὰ εἶναι σημαντικόν.

β) Ἐπιδράσεις ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν λόγω μεταβολῆς τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐξετασθεισῶν ἐπιδράσεων, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν δυνατὸν νὰ ἔχη ἐπίπτωσιν ἐπὶ τῶν ἐξαγωγῶν λόγω ἐπηρεασμοῦ τῆς ἐνεργοῦ ζήτησεως καὶ τοῦ εἰσοδήματος εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· αἱ ἐν λόγω ἐπιδράσεις ὅμως δὲν ἀναμένεται ὅτι θὰ εἶναι σημαντικαὶ καί, ὡς ἐκ τούτου, δὲν ἐξετάζονται περαιτέρω.

6. Συμπεράσματα

Ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀποτελεῖ σήμερον τὸν σημαντικώτερον ἀπὸ ἀπόψεως ἐσόδων φόρον, μετὰ τὸ χαρτόσημον. Ἡ οὐσιώδης αὐτῆ συμβολὴ του εἰς τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμὸν ὀφείλεται τόσον εἰς τοὺς σχετικῶς ὑψηλοὺς ὀνομαστικὸς συντελεστὰς μὲ τοὺς ὁποίους ὁ ἐν λόγω φόρος εἶναι ἐξωπλισμένος, ὅσον καὶ εἰς τὴν εὐρύτητα τῆς βάσεως ἐπὶ τῆς ὁποίας οὗτος ἐπιβάλλεται. Πράγματι, μετὰ τὰς συνεχεῖς ἐπεκτάσεις του, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἔχει καταστῆ γενικὸς φόρος καλύπτων εὐρυτάτην κατηγορίαν ἀγαθῶν καὶ ὑπηρεσιῶν.

Ἡ διάρθρωσις τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν δύναται νὰ θεωρηθῆ σήμερον ὡς ἀρκούντως ἱκανοποιητικὴ. Τὸ κυριώτερον πλεονέκτημα τοῦ ἐν λόγω φόρου εἶναι ὅτι ἐπιβάλλεται μόνον ἀπαξ ἐπὶ τῶν προϊόντων, καθ' ὅσον ἀναγνωρίζεται εἰς τὰς βιομηχανικὰς καὶ βιοτεχνικὰς ἐπιχειρήσεις δικαίωμα ἐκπτώσεως τῶν πρώτων ὑλῶν, ὅταν αὐταὶ ἔχουν ἤδη ὑποβληθῆ εἰς τὸν φόρον. Ὡς ἐκ τούτου ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν εἶναι ἀπηλλαγμένος πλείστων μειονεκτημάτων τῶν σωρευτικῶν φόρων ἐπὶ τῆς δαπάνης. Πράγματι, ὁ φόρος οὗτος δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς μία μορφή φόρου ἐπὶ τῆς προστιθεμένης ἀξίας, δὲν ἐμφανίζει ὅμως ὅλα τὰ πλεονεκτήματα τοῦ τελευταίου.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἐπιδράσεις τοῦ φόρου κύκλου ἐργασιῶν ἐπὶ τῆς οἰκονομίας μας, παρατηρεῖται ὅτι ὁ ἐν λόγω φόρος παρεμποδίζει ποικιλοτρόπως τὴν ἐπίτευξιν ἀρίστης κατανομῆς τῶν πόρων τῆς οἰκονομίας τόσον εἰς τὴν ἐγχώριον ἀγοράν, ὅσον καὶ εἰς διεθνῆς ἐπίπεδον, καθ' ὅσον δὲν καλύπτει οὗτος δι' ἐνιαίου συντελεστοῦ ὅλας τὰς δραστηριότητας εἰς τὴν οἰκονομίαν. Ἐπὶ πλέον, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν ἀσκεῖ δυσμενεῖς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς διανομῆς τοῦ εἰσοδήματος μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰσοδηματικῶν τάξεων, διότι εἶναι ἀντιστρόφως προοδευτικὸς φόρος. Ἐξ ἄλλου, ὁ φόρος κύκλου ἐργασιῶν πιθανότατα ἀσκεῖ εὐνοϊκὰς ἐπιδράσεις ἐπὶ τοῦ ἰσοζυγίου πληρωμῶν, καθ' ὅσον περιορίζει τὰς εἰσαγωγὰς καὶ ὡς ἐκ τούτου παρέχει προστασίαν εἰς τὴν ἐγχώριον παραγωγὴν.

12. Βλέπε σχετικῶς Theodore Georgakopoulos, Tax Rebating of Experts and the Balance of Payments, European Economic Review October 1974.